

De Aalscholver in de westelijke Eempolders

Jan Mooij

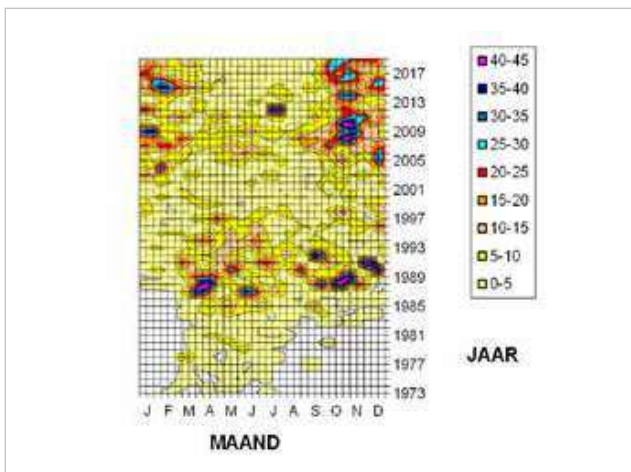
Eempolder | Doortje van Dijk

Als we tegenwoordig in de Eempolders tellen is het heel gewoon dat we een aantal Aalscholvers zien. Dat is niet altijd zo geweest. Omdat deze viseter als een concurrent van de vissers werd beschouwd, werden de kolonies vaak verdreven of zelfs uitgemoord. Bovendien hadden ze veel last van watervervuiling. Tot omstreeks 1970 werd het totale aantal nesten in Nederland tot maximaal duizend beperkt.

Aalscholver | Andrea Rietbergen

Bij de start van de Eempoldertellingen in 1973 begonnen de aantallen broedvogels in Nederland weer wat te stijgen, maar ze waren nog veel lager dan tegenwoordig. De resultaten van onze tellingen worden samengevat in de figuren 1 en 2. In het begin van de tellingen waren de aantallen heel laag. Alle waarnemingen waren beperkt tot de broedtijd. Waarschijnlijk ging het in die tijd hoofdzakelijk om broedvogels van het Naardermeer, waar in die tijd verreweg de grootste kolonie van Nederland was. In de eerste tien jaar namen de aantallen en de presentie geleidelijk toe, wat klopt met de ontwikkeling in het Naardermeer. Daarna worden ze vrij plotseling veel groter. Zoals de figuren 3 en 4 laten zien komt dit zowel doordat we veel vaker Aalscholvers zagen als doordat de maximale aantallen per telling sterk toenamen. Deze piek duurt een paar jaar en daarna nemen de aantallen weer sterk af.

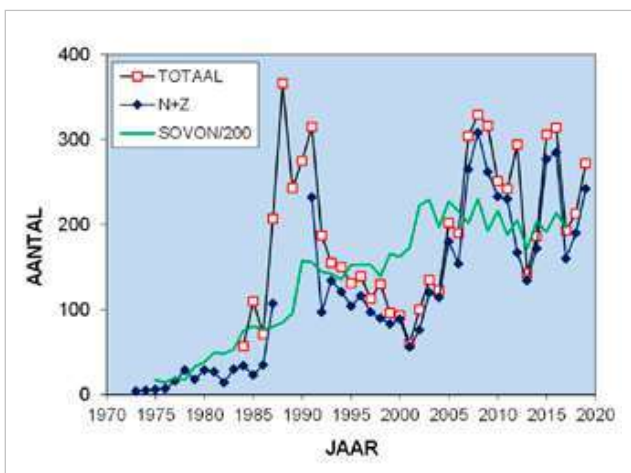

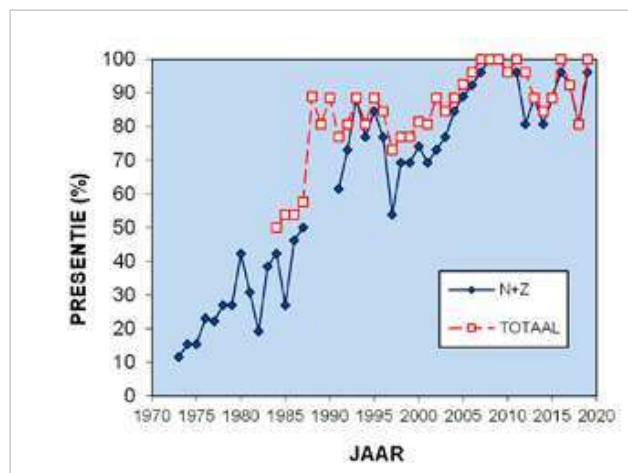
Figuur 1. Samenvatting van alle telresultaten voor de Aalscholver. Tot 1984 zonder de Oostermeent, vanaf dat jaar inclusief de Oostermeent.

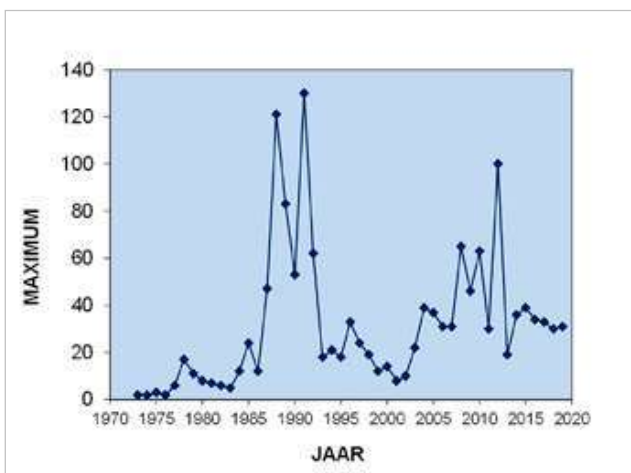
Aalscholver in de Eempolder | Doortje van Dijk

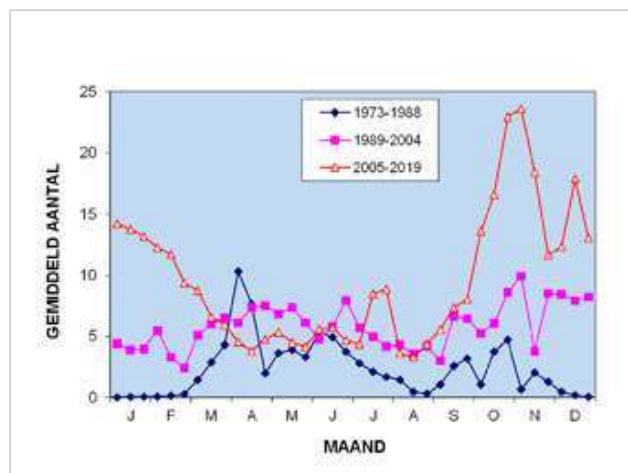
Figuur 2. Totaal aantal getelde Aalscholvers per jaar. De blauwe lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de zwarte lijn (met de vierkantjes) de totale aantallen. De groene lijn geeft de gemiddelde aantallen voor de watervogeltellingen van Sovon, gedeeld door 200.

Figuur 3. Presentie van de Aalscholver per jaar. De blauwe lijn geeft de presentie zonder de Oostermeent, de rode lijn de totale aantallen.

Figuur 4. Maximale aantallen bij één telling van de Aalscholver per jaar.

Figuur 5. Gemiddeld aantal Aalscholvers per decade voor drie periodes van zestien jaar.

In de landelijke cijfers van Sovon, die ook in figuur 2 zijn weergegeven, is geen vergelijkbare stijging te zien. Het gaat hier dus om een plaatselijk verschijnsel. In deze periode begint de landinrichting in de Eempolders, maar ik zie niet hoe die tot grotere aantallen Aalscholvers zou kunnen leiden. Helaas is voor drie van deze jaren de verdeling over de drie telgebieden niet beschikbaar, maar de andere jaren suggereren dat in alle gebieden een toename plaatsvond.

Rond deze jaren werd de eutrofiëring van het IJsselmeer en de randmeren geleidelijk minder. Dat leidde tot een lagere visstand. Verder groeiden de kolonies in Flevoland, wat gedeeltelijk ten koste van de kolonie in het Naardermeer ging. Het zou kunnen dat de vogels uit dit gebied niet meer in staat waren om voldoende voedsel in het IJmeer te vinden en daarbij meer naar het Eemmeer en de polders trokken. Wij zien de meeste Aalscholvers als ze aan de kant van het water zitten te rusten of zich met gespreide vleugels staan te drogen. Vogels die in het Eemmeer gefoerageerd hebben verwacht je dus in de Oostermeent. Het lijkt er inderdaad op dat de aantallen daar gedurende de piek sterk stegen. Zo nu en dan zitten er flinke groepen op de dijk. Daarnaast lijken echter ook de aantallen in het telgebied Noord en zelfs in Zuid in enkele jaren duidelijk hoger. Dat

suggereert dat er ook meer in de Eem, de vaarten en de waaien gevist werd.

Na de instorting van de aantallen in de Eempolders na 1990 nemen ze tot 2001 geleidelijk verder af, tegen de landelijke trend in. Dit weerspiegelt waarschijnlijk de afname van de aantallen in het Naardermeer in die periode. Vanaf 2001 stijgen de aantallen snel tot 2010. De oorzaak hiervan is duister. Mogelijk hebben Aalscholvers uit Flevoland weer meer belangstelling gekregen voor onze streken toen de condities in het Markermeer slechter werden. Het gaat trouwens per telling om relatief kleine aantallen, dus er hoeven niet zo heel veel vogels bij ons te gaan foerageren om dit resultaat te krijgen.

Het duurt ongeveer vier jaar voor Aalscholvers gaan broeden. Onvolwassen vogels zijn moeilijk als zodanig te herkennen en wij houden ook niet bij of vogels onvolwassen zijn. Als je alle soorten telt moet je je wel beperken. Daarna zijn er grote schommelingen, maar gemiddeld lijken de aantallen ongeveer constant te blijven, in overeenstemming met de landelijke trend.

De verdeling over het jaar (figuur 5) geeft aan dat we in het begin van de tellingen vooral in het midden van het jaar Aalscholvers zagen. In de loop van de tijd verandert er niet veel in de aantallen in de

lente en de zomer, maar de aantallen in de andere maanden nemen sterk toe.

Tegenwoordig zien we de meeste Aalscholvers juist in het winterhalfjaar, met een opvallende piek in oktober en november. Het is bekend dat in de jaren zeventig van de vorige eeuw de meeste Nederlandse broedvogels trekvogels waren. Vanaf de jaren negentig bleven steeds meer vogels hier overwinteren. Er zijn geen kolonies in de directe omgeving, maar buiten de broedtijd zijn Aalscholvers minder gebonden aan de kolonies. Dit zou kunnen verklaren waarom er tegenwoordig juist in de winter meer Aalscholvers in de polders gezien worden. Vanaf begin maart gaan de Aalscholvers weer naar hun broedkolonies. Rond die tijd nemen ook de aantallen bij ons weer af.

Literatuur

- Jonkers, D.A., R.A. Kole, & J. Taapken (red.), 1987. *Vogels tussen Vecht en Eem*. VWG het Gooi en Omstreken, Hilversum.
- SOVON, 1987. *Atlas van de Nederlandse Vogels*.
- Platteeuw, M., 2018. *Aalscholver*: in Sovon Vogelatlas van Nederland, pp 192-193. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.

